

De krævende, de pressede og de megausikre – tillidsarbejdets balanceringer og positioneringer af forældre

Christian Aabro

Når stort set alle småbørnsfamilier i Danmark hver dag vælger at overlade deres børn til en noget nær ukendt hverdag i en daginstitution i mere eller mindre tilfældige pædagogers varetægt, må det betragtes som en tillidsøvelse af de større. Det er imidlertid ikke – som denne artikel vil vise – en tillid, som pædagogerne kommer sovende til. Der er derimod tale om et stort og kompliceret arbejde, der knytter sig til bestemte måder at navigere, føle, udtrykke og indstille sig på i en konstant kamp for at vinde forældrenes tillid. Det er også et arbejde, der medfører bestemte former for typificeringer af netop forældrene. Med afsæt i en analyse af en række fokusgruppeinterviews med pædagoger, vises det, hvordan pædagogerne betjener sig af en række positioneringer af forældrene som enten usikre, pressede eller krævende, hvilket i høj grad former tillidsarbejdet.

Emneord: tillidsarbejde, positionering, daginstitutioner, pædagoger

Daginstitutionsområdet kan siges at have gennemgået en ganske markant udvikling i løbet af de seneste to årtier. Jeg vil fremhæve især to forhold. I takt med at barnets tidlige år har fået stigende politisk opmærksomhed, er der for det første sket en væsentlig intensivering af pædagogernes opgave- og ansvarsområder, især hvad angår forberedelse til skolen og identificering af de børn, der lider under forskellige former for sociale og/eller kognitive vanskeligheder (se fx Krejsler, Ahrenkiel & Schmidt 2013; Schmidt 2017; Aabro 2014). Som følge af dette bruger pædagoger i dag en større del af deres arbejdstid på dokumentation (se fx Andersen, Hjorth & Schmidt 2008; Andersen 2011, 2013; Plum 2010; Togsverd 2015). For det andet har daginstitutionsfeltet også oplevet en stigende involvering og interesse fra forældrenes side. Fra at have været mere eller mindre passive brugere, er forældre i stigende grad trådt ind i institutionerne som mere aktive *forbrugere*, bl.a. ved at indtræde i daginstitutionernes forældrebestyrelser, som med den seneste dagtilbudsreform i 2018 har fået en endnu mere central rolle. Samtidig er forældre i stigende grad indtrådt i forskellige former for forældreorganiseringer (fx FOLA). Derfor retter pædagoger i dag en større del af deres opmærksomhed mod forældre end tidligere.

Det øgede forældresamarbejde har i de senere år på den ene side givet anledning til en række fortællinger om nye forældretyper. I en undersøgelse foretaget af

BUPL med deltagelse af 838 pædagoger, svarede to ud af tre pædagoger, at forældre er blevet mere krævende (Jensen 2010). I rapporten, *Myter og realiteter om forældresamarbejdet i dagtilbud*, udarbejdet for FOA (Ertmann, Madsen & Andersen 2008), vises det desuden, hvordan holdningen til forældre blandt de deltagende pædagoger er, at de moderne forældre er usikre på opdragelsen af deres børn og derfor ofte rådfører sig med pædagogerne.

På den anden side tyder meget på, at netop forældresamarbejde i høj grad ser ud til at lykkes. I selv samme rapport (Ertmann, Madsen & Andersen 2008) fremgår det, at problemerne ifølge forældrene reelt er små, og at forældre af i dag er ret sikre på, hvordan de skal opdrage deres egne børn. 89 pct. af forældrene har tillid til det pædagogiske personales omsorg for og pasning af barnet. Og 85 pct. af forældrene har ubetinget tillid til, at det pædagogiske personale fortæller dem det, der er relevant i forhold til deres barn. Også andre undersøgelser viser, at danske forældre har en høj grad af tillid til pædagoger. Fx viser en undersøgelse udarbejdet af TNS Gallup for Berlingske (Dreyer & Ostrynski 2016), at danske forældre generelt er enormt tilfredse med vuggestuerne og børnehaverne. På trods af historier om nye krævende forældretyper er der altså noget, der tyder på, at pædagogerne formår at gøre deres arbejde på måder, der vækker en meget høj grad af tillid hos forældre. Det er dette tillidsarbejde, jeg vil se nærmere på i denne artikel.

Forældresamarbejde anskuet som tillidsarbejde

Når der på den ene side synes at være flere enten krævende eller usikre forældre end tidligere, og der på den anden side bliver ved med at være målinger, der viser, at forældre har en meget høj grad af tillid til pædagogerne i daginstitutionerne, tyder det på, at pædagoger løfter en stor opgave indenfor det, jeg vil betegne som tillidsarbejde. En del forskning har i både dansk og nordisk sammenhæng sat fokus på forældresamarbejdet i daginstitutioner som netop et tillidsarbejde. Fx viser Ane Høyrup i sin ph.d.-afhandling (2018), hvordan forældre og pædagoger i vuggestuer arbejder for at vinde hinandens tillid som et imperativ. Tillid er med andre ord noget, man hele tiden er nødt til at arbejde på at opnå. Tilsvarende viser Jo Krøjer (2018), hvordan de emotionelle aspekter af pædagogers arbejde ikke kun retter sig mod børnene, men i høj grad også mod forældrene. I både forældrenes og pædagogernes fortællinger om den relation, de har til hinanden i daginstitutionens regi, fremtræder især en bestemt emotionalitet som særligt betydningsfuld, nemlig følelsen af tillid. I et svensk studie baseret på interviews med 30 pædagoger viser Vuorinen et al. (2014), hvordan pædagogernes arbejde retter sig mod opbyggelsen af professionelle relationer til forældre, der bygger på tillid. Og i en norsk vidensopsamling om børns overgange fra dagtilbud til skole fremhæver Lillejord et al. (2015) vigtigheden af, at det pædagogiske personale aktivt søger at etablere respektfulde og ligeværdige relationer præget af tillid, hvor forældrene kan engagere sig og stille spørgsmål.

Mit forskningsmæssige bidrag lægger sig i forlængelse heraf ved at sætte fokus på de positioneringer af forældre, der knytter sig til netop dette tillidsarbejde. Jeg vil med afsæt i analyser af en række fokusgruppeinterviews med pædagoger, der stammer fra et tidligere forskningsprojekt om pædagogers faglighed (Aabro 2019), vise, hvordan pædagoger – som led i tillidsarbejdet – foretager en række positioneringer af forældre. Positioneringer, som dels forbindes til en række narrativer, der rækker ud over institutionerne, dels forbindes til en række af de handlinger, pædagogerne ser som nødvendige.

Først vil jeg gøre rede for mit metodiske afsæt og for den positioneringsteori, der er udgangspunkt for mine analyser. Dernæst vil jeg gennemgå de tre positioneringer af forældre, som især træder frem i mit materiale. Afslutningsvis vil jeg diskutere de handlinger, som knytter sig til de forskellige positioneringer, og de betydninger, det synes at have for pædagogernes professionsudøvelse.

Seks fokusgruppeinterviews med pædagoger

For at indfange pædagogernes oplevelser, erfaringer og synspunkter angående deres eget arbejde som pædagoger har jeg gennemført seks fokusgruppeinterviews. Hvert fokusgruppe-interview varede fire timer. De seks fokusgruppeinterviews foregik i Holstebro, Odense, Hillerød, Vordingborg, Ballerup og Rønne. Her deltog mellem 3-8 pædagoger fra forskellige daginstitutioner i den pågældende kommune.

Det har således været tilstræbt at udføre 'kvalitativ sampling' (Barbour & Kitzinger 1999:7), forstået som et forsøg på at strukturere et bestemt antal nedslag ud fra en tilstræbt institutionsdemografisk såvel som geografisk diversitet. Således er der i udvælgelsen af pædagoger taget hensyn til dels en geografisk spredning, dels en vis institutionel variation (især hvad angår størrelse, men også – i mindre omfang – hvad angår kommunale, selvejende eller private ejerforhold).

Der er indhentet informeret samtykke fra alle deltagende pædagoger. Alle deltagere er anonymiseret i materialet. Det samme gælder de institutioner, pædagogerne kommer fra.

I fokusgruppeinterviews er det i særlig grad gruppedeltagernes interaktioner med hinanden, der genererer data. Netop valget af fokusgruppeinterview gav mig en mulighed for at se på, hvordan pædagogernes syn på deres eget arbejde – og deres egen faglighed – konstrueres, udtrykkes, forsvares og nogle gange også modificeres gennem dialog med andre. Ideer, meninger og forståelser genereres ikke af isolerede individer, men fremkommer i interaktion med andre i specifikke sociale kontekster. I fokusgrupper konfronteres deltagerne netop med behovet for at få deres individuelle erfaringer og opfattelser til at give mening (Wilkinson 1998:193). Jeg bryder således med en forestilling om allerede eksisterende (og fast etablerede) ideer, meninger og forståelser, lokaliseret i de deltagende

individens hoveder for i stedet at antage, at meningsdannelsen produceres kollektivt gennem sociale interaktioner mellem deltagerne. I netop denne forståelsesramme giver fokusgrupper mulighed for at se på, hvordan mennesker engagerer sig i en kollektiv meningsdannelsesproces.

Inspirationer fra positioneringsteori

I analysen af, hvordan pædagogerne positionerer forældrene, trækker jeg på det, der samlet kan betegnes positioneringsteori (Harré & Langenhove 1999; Davies & Harré 2014). Det gør jeg, fordi jeg her interesserer mig for menneskers bestræbelser på at fremstille sig selv og andre på en bestemt måde eller i en bestemt position. Positioneringsteoriens ambition er kort sagt analytisk at forbinde menneske, institution og samfund ved at se på de diskursive samspil, der foregår både i og mellem disse niveauer. Det begreb, der binder dem sammen, er positioner. Positioner kan findes i både individuelle samtaler, i institutionelle diskurser og i samfundsmæssig retorik. Positioneringsbegrebet forstås her som et processuelt og dynamisk fænomen: Positioneringer bliver til i socialt skabte landskaber som en form for legitimerende forklaringer på, hvorfor noget er, som det er. Med afsæt i en socialpsykologisk tradition anser positioneringsteorien mennesket som værende et kulturelt og socialt konstrueret væsen, der formes og omformes ud fra de kulturelt gældende diskurser. Positioneringsteorien bygger på en konstruktivistisk antagelse af det sociale som noget, der konstituerer sig gennem tre basale processer: Samtale (som symbolsk udveksling), institutionelle praksisser og samfundsmæssig retorik (Harré & Langenhove 1991: 394; Harré & Langenhove 1999: 15).

Konkret består positioneringsteorien af tre elementer, som er gensidigt konstituerende¹:

- **Positionering** er en diskursiv proces, hvorved 'selver' lokaliseres i samtaler og tekster som observerbare og subjektivt kohærente deltagere i narrativer, der produceres i fællesskab. Der kan ske interaktiv positionering, hvor det, den ene siger, positionerer den anden. Og der kan forekomme refleksiv positionering, hvor en person positionerer sig selv (Davies & Harré 2014: 31).
- **Handling** udgør de begivenheder, der udspiller sig som en del af de praksisser, der gør dem meningsfulde i forhold til såvel positioner som narrativer.
- **Narrativer** kommer til udtryk i en løs samling af narrative konventioner, hvorfor sociale episoder ikke udfolder sig på en tilfældig måde, men følger allerede fastlagte udviklingsmønstre. Således placerer narrativitetsbegrebet interaktioner i historiske og socialt producerende kontekster, hvor mening allerede er produceret (Weidner & Normann 2015: 271).

¹ De omtales derfor ofte som positioneringstrekanten (Harré & Moghaddam 2003).

I det følgende vil jeg indlede med et par generelle bemærkninger angående pædagogernes beskrivelse af tillidsarbejdet med forældre. Dernæst vil jeg med afsæt i positioneringsteorien fremanalysere tre forældrepositioner, som pædagogerne konstruerer i deres indbyrdes samtaler. Jeg vil vise disse konstruktioner ved at bringe længere uddrag af pædagogernes samtaler. Det gør jeg for at illustrere de dynamiske interaktioner, igennem hvilke pædagoger hjælper og supplerer hinanden med at tale bestemte positioner, narrativer og handlinger frem.

Pædagogers italesættelser af tillidsarbejdet

Vi har lige fået rigtig mange nye små, og det er jo vuggestue, så det er... Vi startede for kun knap 11 år siden, og så har vi sådan nogle store kuld hvert andet år jo, for så vælter de jo til børnehave. Det har udlignet sig en lille smule, men de kommer hvert andet år, så kommer der sådan rigtig mange små. Og hvert år står vi sådan og tænker: Åh, hvordan kan vi nu skabe de bedste forudsætninger for, at de her børn får den bedste start, og de bliver set, og forældrene bliver set, og vi får det gjort på en måde, så vi alle kan føle, at vi har gjort vores bedste, og at det kommer til at glide. (uddrag fra interview)

Som det fremgår af det indledende citat, giver pædagogerne udtryk for vigtigheden af ikke bare at modtage de nye børn på en ordentlig måde, men også af at opnå forældrenes tillid, så samarbejdet kan komme til at 'glide'. De interviewede pædagoger synes at være meget optagede af at forstå forældrene, deres situation og deres behov, samtidig med at de tilsyneladende retter en del af deres arbejde mod at komme dem i møde, gøre dem trygge, opbygge relationer til dem, så de opnår, at forældrene på trods af deres meget forskellige positioner alle sammen har tillid til pædagogerne, men også til hele institutionens projekt. Som det fremgår af nedenstående uddrag, hersker der ikke tvivl om, at det er pædagogerne, der har ansvaret for at skabe denne tillidskultur:

Pædagog 1²: *Har man en kultur, hvor man snakker med forældrene? Hvor man rent faktisk... altså, jeg tænkte for eksempel på, at når en forælder kommer ind og henter sit barn, og barnet sidder i en sofa og læser bog sammen med en voksen. Og forælderen kommer ind og ser det. Så bliver der sådan en akavet stilhed, hvor man står sådan lidt på bar bund. Altså, fortæl dog*

² Jeg har valgt at kalde den første pædagog, der siger noget, for Pædagog 1, dernæst Pædagog 2 osv. Markeringen angår således talerækkefølgen i det enkelte uddrag og er ikke permanente betegnelser. Pædagog 1 er således ikke den samme person som Pædagog 1 i et senere interviewuddrag.

om barnets dag, altså fortæl: Hvorfor sidder I der og læser? Eller et eller andet. Altså, fortæl, fortæl. Inviter til den der samtale. Gør det mere naturligt for forældrene, at når de kommer ned, at de begynder at snakke og ... fordi det der med, at man bare sidder og man bare... nå? Nu skal du hjem. Og så kigger man bare på forældrene. Ikke?

Pædagog 2: *At få skabt kulturen til at det... at invitere ind...*

Pædagog 1: *Ja, lige præcis.*

Pædagog 3: *Det kommer også an på, hvilke forældre det er. Nogle forældre er... for mit vedkommende er det meget nemmere at invitere til samtale end for andre. Vi har et foreldrepar derude, som er meget... får jeg at vide af min kollega, vi har haft storesøster også, og sådan noget... de har altid været sådan. De var meget lukkede. Og vi gør, hvad vi gør henede. Og de gør, hvad de gør derhjemme. Jeg har det lidt svært, så jeg forsøger stadigvæk: Nåh ja, men han sidder lige derinde nu, og han har lavet sådan og sådan, og sådan noget. Nå, det var... nu, stille og roligt, mor er begyndt at åbne lidt op over for mig nu, har jeg lagt mærke til. Nåh, fordi når han kommer hjem, så siger han altid, at han ikke har lavet noget. Ja, det siger de alle sammen. Nåh, okay, godt nok. Nu er vi på det samtaleniveau, så kan vi senere hen åbne op for noget mere. Men det er en del af det der med... vi får tit at vide, at vores nærmeste samarbejdspartnere er forældrene, ikke også? Så hele samtalen med forældrene er jo et af de største stykker arbejde, vi også laver. Får skabt en tryghed til os, og at vi kan vise, at vi vil dit barn det bedste, under alle omstændigheder. Og hvis jeg spørger om noget, så er det... det handler overhovedet ikke om dig, det handler udelukkende om dit barn.*

Uddraget vidner om pædagogernes opmærksomhed på, at det er nødvendigt at tage initiativet i forhold til at få forældrene til at føle sig trygge ved det, der foregår i institutionen. At skabe en kultur som er sensibel over for forældrenes tanker, behov og ønsker. Det, der kendetegner dette tillidsarbejde, er, at pædagogerne er nødt til hele tiden at indstille sig på forældrene, hele tiden tilpasse deres samtaleinvitationer til de forældre, de står overfor. I dette tillidsarbejde indgår tilsyneladende en række vurderinger af hvilke typer forældre, de møder. I det følgende vil jeg se nærmere på tre dominerende positioneringer af forældrene, som henholdsvis krævende, pressede og usikre, samt det tillidsarbejde, der knytter sig til hver af disse positioneringer.

De krævende forældre

En del forældre positioneres som værende krævende. I samtalerne udveksler pædagogerne oplevelser af, at en del forældre ønsker mere indflydelse på, hvad der foregår, end de får. De forventer flere informationer, forventer at blive taget med på råd, og som en pædagog formulerer det: *'De vil gerne ind over det meste.'* Flere steder udtrykker pædagogerne bekymring over denne tendens, dels fordi det giver dem mere arbejde i en i forvejen presset hverdag, men også i mere overordnet forstand i forhold til pædagogernes oplevelse af myndighed som professionelle. De giver bl.a. udtryk for, at man aldrig ville forvente samme grad af indflydelse, hvis man stod over for fx tandlæger eller mekanikere. De savner forældrenes tillid til de beslutninger, der træffes i institutionen. I nedenstående uddrag beretter en pædagog om en oplevelse med en mor:

***Pædagog 1:** Altså, forældrene skal ikke bære deres børn igennem og lade dem få... Altså, vi har nogle gange nogle forældre, der kommer og skal ind og aflevere deres barn og faktisk spørger barnet: Hvor vil du gerne hen? Hvem vil du gerne være sammen med? Og så går de ellers rundt i de rum, der nu er åbne, ikke også? Og nu er vi begyndt at have et registreringskema om morgenen også. Så der er vi jo delt rundt, og nogle gange er der motorik, fordi der er rigtig mange, der gerne vil motorik. Så er det simpelthen lukket af, for der kan ikke være flere børn derinde. Og der havde vi faktisk en mor, der kom forleden dag, det var faktisk sådan lidt: Ku' hun finde på det? Men det kunne hun så åbenbart godt. Min kollega siger til hende: Jeg kan tage imod hende her. (rækker hænderne frem). Og så siger moren: Jeg vil gerne i motorik, eller Liv vil gerne i motorik, siger hun så. Så siger jeg: Jamen, der er lige lukket af, fordi der er for mange børn. Nå, jamen jamen 'Ej, lille skat, så kan du ikke komme i motorik', står hun så og siger, mens hun har sit barn på armen. Nej, men jeg kan altså godt tage imod hende, siger min kollega så igen. Så går moren videre, så går hun ind på pindsvinestuen, som vi kalder den, det er derinde. Vi deler den nemlig lidt op. Der har vi dem, der lige er startet. Så går hun derind og siger: Nå, vil du så være herinde, når du ikke kan komme i motorik. Nej, det ville Liv jo selvfølgelig ikke, fordi hun vil jo gerne i motorik. Så ender moren kraft dæleme med at gå i motorik med hende.*

***Pædagog 2:** Og bare sætte hende af?*

***Pædagog 1:** Ja, det var bare sådan: WHAT? Så taber man lige kæbe og øjne og det hele.*

Som i ovenstående eksempel tager det krævende ofte udgangspunkt i det, pædagogerne oplever som forældrenes somme tider nærmest suveræne prioritering af deres eget barns behov. I andre samtaler, der vedrører de krævende forældre, tager det krævende i højere grad udgangspunkt i et narrativ om, at forældre søger 'second opinions'. I samtalerne understøtter pædagogerne hinandens oplevelser af, at forældre i stigende grad læser håndbøger og blogs, og at de på den baggrund mener, at de ved bedre og derfor er i deres gode ret til at have indvendinger imod mod pædagogernes faglige dispositioner. Positioneringen af forældre som krævende falder meget godt i tråd med den tidligere nævnte undersøgelse fra BUPL, der viste, at to ud af tre pædagoger mener, at forældre er blevet mere krævende. Pædagogerne beskriver, hvordan de overvejende forsøger at møde disse forældre med handlinger, der retter sig mod at øge transparensen i det pædagogiske arbejde. Tillidsarbejdet retter sig med andre ord her om at berolige forældrene ved både at informere om de valg, der træffes omkring børnene, men også ved at inddrage forældrene i de faglige overvejelser eller praktiske nødvendigheder, der ligger bag.

De pressede forældre

En anden tendens i interviewmaterialet er, at pædagogerne positionerer en del forældre som pressede. Det er forældre, der er i sårbare situationer, typisk på grund af deres arbejde, fordi de er alene med et barn, eller som af andre grunde ikke har et netværk at trække på. I det følgende taler pædagogerne om, hvordan disse pressede forældre ofte er nødt til at aflevere deres børn, selvom de er syge:

***Pædagog 1:** Men vi har altså også haft børn, hvor vi godt kunne se: Arh, den lå på 38, men barnet var ikke dårligt-dårligt, og vi vidste godt, forældrene måske var lidt pressede den dag, hvor vi bare puttede lidt ekstra om barnet, og så blev vi jo måske selv lidt dårlige et par dage efter men altså... (flere griner) men ja, fordi vi ved jo også selv, hvordan det er at være forældre, så nogle gange så...*

***Pædagog 2:** Jeg vil sige, i den her situation var det også... vi havde... vi måtte faktisk skrive ud på 'mit barn', lave en opfordring til forældrene, fordi det var simpelthen tre uger, hvor det blev ved med at køre og køre, og vi kunne simpelthen ikke komme det til livs, fordi børnene blev ved med at komme igen og smitte. Og de sutter jo på det legetøj, selvom vi vasker det, og det ene og det andet. De putter også fingrene i munden på hinanden, de låner hinandens sutter, når de finder dem på gulvet. Altså det er jo fuldstændigt umuligt, hvis ikke at man når at komme hjem og komme af med de der bakterier.*

***Pædagog 3:** Men synes du ikke, det er grænseoverskridende på en*

eller anden måde, at man med sin faglighed skal gå ind og sige: Ved du hvad, det er faktisk ikke okay? At du skal tage dit barn med igen?

Pædagog 2: *Du skal gå hjem igen...*

Pædagog 3: *Ja, at man nærmest skal stå og sige: Han har ikke været væk i 24 timer. Altså, det, synes jeg da, gør noget ved mig, altså min...*

Pædagog 2: *Jo, og det er jo ikke forståelsen af, at man ikke kan forstå, at forældrene er sindssygt pressede.*

Pædagog 3: *Ja, det ved vi godt.*

Pædagog 2: *Det ved vi rigtig godt. Men det er jo også... jeg må også se mig selv som barnets advokat, på en eller anden måde, og sige: Jamen, det er jeres barn, jeg skal varetage og for at sørge for, at han/hun får den bedste dag, så bliver jeg nødt til at kigge på, hvad vilkårene er for, at dagen kan blive sådan. Og så er det altså ikke, at han er her. Eller hun er her. Og jeg synes også, jeg oplever rigtig mange af vores forældre, som ikke har familie at trække på. Så kan det være, fordi de bor langt væk, eller de simpelthen ikke har nogen eller...*

Pædagog 4: *De arbejder også...*

Pædagog 2: *Ja, de arbejder nemlig også, at det grå guld ikke er gået på pension endnu, så de er jo sindssygt udfordrede, både fordi den samfundsmæssige holdning er, at jamen, det er arbejdet først, og så kommer alt det andet... man ER sit arbejde... altså... Og så kommer alt det andet bagefter. Så de har ikke nogen at trække på.*

Her bliver især pædagogernes ambivalenser omkring på den ene side at få stoppet smittekæder i institutionen og på den anden side at forstå forældrenes pressede situation tydelige. Der er tale om positioneringer af forældre som pressede, der især trækker på fælles producerede narrativer om samfundets krav og forventninger, nødvendigheden af at gå på arbejde, som så afføder forskellige former for kompromishandlinger, som fx at 'putte lidt ekstra om barnet'. Som det fremgår af uddraget, foretager pædagogerne både en række interaktive positioneringer af forældre som pressede og som værende uden netværk, men også en række reflektive positioneringer af sig selv som ansvarlige, som børnenes advokater, i grænseoverskridende situationer.

Tillidsarbejdet tales her frem som det meningsfulde i at foretage konkrete vurderinger af, om det trods de klare retningslinjer for sygdom og smitte alligevel kan tillades at tage imod børn. De taler en praksis frem, hvor det er muligt at give

et eventuelt sygt barn den nødvendige omsorg inden for institutionens rammer. Denne praksis tales frem på baggrund af et fælles konstrueret narrativ om, at visse forældre ikke selv er i stand til at tilbyde et pædagogisk forsvarligt alternativ.

De usikre forældre

Den tredje positionering, der træder tydeligt frem i pædagogernes samtaler, angår de usikre forældre. Det er en usikkerhed, pædagogerne blandt andet mærker, når forældrene har svært ved at forstå, at planerne ikke altid holder:

***Pædagog 1:** I forhold til årgangsgrupperne vil forældrene rigtig gerne have, at det er hver onsdag. Hvis det så bliver rykket til om torsdagen eller tirsdagen, så vil de gerne vide det. De har svært ved at forstå, at tingene ændrer sig, at tingene ikke nødvendigvis er, som vi har sagt. Der vil de gerne forberedes, så de kan forberede deres børn på det. Og det er sådan noget, hvor man en gang imellem tænker: Slap nu af. Vigtigere er det ikke. Så selvom vi kan hive en anden aktivitet ind, som kan være lige så givende for barnet, så kan der være utilfredshed fra forældrene, for de ville gerne have vidst det. Nu kan de ikke forberede. Det er vores forældre til gengæld ikke så gode til, der er de ikke så omstillingsparate.*

***Christian:** Hvad vil det sige, hvad mener du med det?*

***Pædagog 1:** Jeg mener, at de vil rigtig gerne vide, hvad der sker på forhånd.*

***Pædagog 2:** Og de er ikke så glade for, hvis tingene bliver lavet om.*

***Pædagog 1:** Hvis tingene så bliver lavet om, så irriterer det dem lidt. Det kan godt irritere dem lidt.*

***Pædagog 2:** Tænk, hvis nu man havde sagt, at man skulle på tur, og de havde lavet en turmadpakke, og man så ikke kom på tur alligevel. Så havde de lavet en tur-madpakke til ingen verdens nytte.*

***Pædagog 3:** Ja og de har jo også forberedt deres barn på det, og så bliver deres barn jo skuffet.*

***Pædagog 4:** Og der ligger nogle følelser i barnet, som vi måske ikke helt på samme måde kan se, men som de synes kan være rigtigt svært. Jeg kan huske, vi engang havde en tur, hvor vi skulle en tur på Danmarks akvarium. Det er noget tid siden, det var dengang, det lå i Klampenborg, og det var bare snestorm, altså fuldstændig... det hele var lukket ned. Så vi var jo nødt til at aflyse,*

og de blev simpelthen så sure. Prøv og hør her, togene kører jo ikke. Vi kunne have risikeret, at vi var strandet på Klampenborg st. og ikke kunne komme hjem.

Pædagog 1: *De bliver meget skuffede på deres børns vegne.*

Pædagog 5: *Men det er jo også derfor, at vi skal holde os for øje, når vi kører børn ind, at det ikke er børnene, vi kører ind, det er forældrene. Det er forældrene, vi skal gøre trygge. Fordi hvis de ender med at være trygge, så er det jo det, der smitter af på børnene. De skal finde ud af, at børnene godt kan håndtere de der ting, som de bliver udsat for.*

Her positioneres forældrene som nogle, der har et stort behov for at kende planen, for at vide, hvad der skal ske, så de kan forberede deres børn på det. Pædagogerne forstår forældrenes utryghed over for planer, der ikke holder, som noget, der forhindrer forældre i at foretage en nødvendig forberedelse af deres børn. Pædagogerne placerer dermed ved fælles hjælp deres erfaringer med disse forældre i et narrativ knyttet til forældres ambitioner om at udvikle børnene i takt med samfundets krav. Samtidig producerer pædagogerne et billede af sig selv som nogen, der på den ene side ikke har adgang til de samme sider af børnene som forældrene, men på den anden side føler sig sikre på, at de nok skal varetage børnenes udvikling og trivsel, især hvis de kan få forældrene med på projektet. Faktisk vidner udsagnet vedrørende indkøringsfasen om, at det *primært* er forældrenes tillid, det handler om at opnå.

Over for denne type forældre retter pædagogernes tillidsarbejde sig mod at vise dem, at børnene er ret robuste, ret omstillingsparate, og at dagene ikke går i stykker for dem, når planer laves om. Samtidig arbejder de på, at forældrene får tillid til, at pædagogerne er i stand til at erstatte aflyste aktiviteter med tilsvarende givende eller udviklende alternativer.

En anden dimension i pædagogernes positionering af de usikre forældre knytter sig til pædagogernes oplevelse af, at forældrene ikke tør stole på deres egen dømmekraft, ikke bruger deres sunde fornuft og i stedet møder pædagogerne med spørgsmål, der enten ligger uden for det, pædagogerne oplever som deres videns- og ansvarsområde, eller som de mener forældrene selv burde kunne tænke sig til. Nedenstående er et eksempel på, hvordan pædagogerne hjælper hinanden med at tale dette frem:

Pædagog 1: *Nu har jeg været i vuggestue de sidste to år. Jeg bliver nogle gange overrasket over, hvad jeg bliver spurgt om af forældre, hvor jeg tænker, at jeg er jo ikke sådan et leksikon eller læge. De spørger om alt muligt, og jeg ved det jo ikke, jo.*

Christian: *Hvad kunne det være?*

Pædagog 1: *Jamen, altså: Hvornår får de deres første tand, hvornår skal de sidde, hvilken børnesygdom, tror du, mit barn har nu, for nu er der tre prikker her? Altså, hvad tænker du selv, det kunne være? Jamen, jeg ved det jo ikke. Jeg er jo ikke læge. Hvor skulle jeg vide det fra? Hvis mit barn ligger sådan her på øret, får det så flapører? Altså, de spørger om alt muligt, hvor jeg tænker...*

Pædagog 2: *De er usikre.*

Pædagog 1: *Ja, mega usikre. Jeg tænker lidt af den funktion, som måske bedstemødrene har haft førhen, jeg føler mig lidt som sådan en bedstemor nogle gange. De spørger om nogle ting, hvor jeg tænker: Prøv lige at tænke en ekstra gang, før du spørger.*

Pædagog 3: *Vi har også haft nogle, som vi har vist rundt i institution, lige inden de skal starte, og der er barnet typisk 9-10 mdr., hvor forældrene spørger, når de ser det der legetøj på stuen: Nå, hvornår skal man begynde at købe legetøj til dem? Bare sådan altså: Hvad synes du selv? NU, altså. De ved ikke meget, og de fleste af dem siger det også: Jeg ved det ikke, og jeg gør bare mit bedste. De ved ingenting.*

Pædagog 1: *Jeg blev også spurgt af en forælder, om hvornår vi synes, at man skal forvente, at man skal holde i hånd, når man går på tur? Altså, hvis barnet løber ud på vejen, så synes jeg, du skal tage det i hånden. Jeg tror, at barnet var 1,5 år. Det synes jeg så godt, I kan begynde på nu. Det ville da være en glimrende ide. Altså, det er simpelthen, de spørger fandeme om nogle mærkelige ting nogle gange. Men det er jo usikkerhed.*

Pædagog 3: *Hvor vi nogle gange tænker, at det jo er almindelig fornuft, men de er bare så usikre.*

Pædagog 1: *Og på den måde synes jeg, at - på mange punkter synes jeg, ens arbejde har ændret sig meget.*

I pædagogernes positionering af de usikre forældre, trækker de her bl.a. på et narrativ om forældres tab af netværk, tab af bedstemor-funktion, som led i en historisk udvikling løbende fra storfamilie over kernefamilie til skilsmissefamilie. Som en konsekvens af dette støtter pædagogerne sig til et narrativ om en udvidelse af den pædagogiske opgave, hvor de gradvist får tildelt flere og flere kasketter. De taler om, at forældrene opfatter dem som både læger, tandlæger, parterapeuter, psykologer, lærere, venner og bedstemødre. Samtidig etablerer de en refleksiv positionering af deres egen rolle som pædagoger, hvor de på den ene side værger sig mod at blive tillagt ekspertise, de mener hører til i andre professioner. På

den anden side vedstår de sig en evne til at benytte sig af sund fornuft, som de omvendt ikke mener, at forældrene gør tilstrækkelig brug af.

Pædagogernes tillidsarbejde tales her frem som det at indgå i dialog med forældrene om spørgsmål, pædagogerne selv anser som enten banale eller private, eller som adresserer noget, der ligger uden for pædagogernes kompetenceområde.

Konklusion

Med afsæt i analyser af en række interviews med pædagoger har det været artiklens formål at vise, hvordan pædagoger ikke bare retter deres pædagogiske opmærksomhed mod de børn, der opholder sig i daginstitutioner, men også i høj grad ser det som deres arbejde at få forældre til at have tillid til både konkrete pædagoger og til daginstitutionens projekt i det hele taget. Dette tillidsarbejde baserer sig tilsyneladende på en række mere eller mindre eksplicite vurderinger af forældrene; af deres umiddelbare ønsker og behov, men også af deres bagvedliggende motiver og drivkræfter. Vurderingerne er analyseret frem som forskellige former for positioneringer af forældrene, knyttet til bestemte narrativer, som fremkalder bestemte positioner og handlinger. Samtidig etablerer pædagogerne en række refleksive positioneringer af sig selv.

Alle disse positioneringer fremstår som et nødvendigt aspekt af pædagogernes tillidsarbejde, der især handler om at tilpasse og afstemme deres handlinger, så forældre føler sig trygge og får tillid til pædagogerne. Pædagogerne giver udtryk for, at det gør deres arbejde med børnene nemmere i en tid, hvor vilkår presser dem mere end nogensinde. De er afhængige af, at det 'kører', at hverdagen ikke bryder sammen. Det forudsætter, at forældrene ved, at der bliver passet på deres børn, at der er styr på det, at der er en plan og gerne, at den også holder. Det er et imperativ, der hele tiden kræver vedligeholdelse i form af, at pædagogerne forsøger at indstille sig på forældrene, forsøger at tale deres (forskellige) sprog og forsøger at etablere en trygheds- og tillidskultur.

Der er især tale om tre positioneringer, der støtter sig til forskellige narrativer, som indebærer forskellige former for handlinger. Når pædagoger står over for forældre, de vurderer som usikre, kalder det på bestemte former for rådgivning, men også bestemte former for markeringer af, at børnene trives i institutionen. Når pædagoger står over for forældre, de vurderer som krævende, kalder det på helt andre typer af handlinger, der i højere grad knytter sig til transparens i prioriteringer i den pædagogiske planlægning og i de faglige betingelser og begrundelser. Når pædagogerne står over for forældre, de vurderer som pressede, kalder det igen på andre former for handling, typisk knyttet til både påmindelser om kollektive hensyn i institutionen og til forskellige former for omsorgshandlinger, der afviger fra selvsamme hensyn.

Når jeg skriver positioneringerne frem på denne måde, skal de forstås som

mine analytiske konstruktioner og ikke som fikserede typologier anvendt af pædagogerne. De udveksler erfaringer og synspunkter omkring tillidsarbejde, der på mange måder vikler sig ind i hinanden, og som hele tiden ændrer sig. De tre positioneringskategorier skal således ikke forstås som et forsøg på en statisk mapping af forældre-typologier. Positioneringerne overlapper hinanden, og de ændrer sig hele tiden. Pædagogerne giver løbende udtryk for, at de ser alle forældre som forskellige med hver deres baggrund og historie. Derfor er pædagogerne i høj grad afhængige af hinandens erfaringer med de konkrete forældre. De deler viden, indsigter og erfaringer for at kunne møde forældre på den mest hensigtsmæssige måde. De synes med andre ord hele tiden at afprøve holdbarheden af de positioneringer, som de betjener sig af for at stykke en række midlertidige forældrepositioneringer sammen, der kan hjælpe dem i det løbende og helt nødvendige tillidsarbejde.

**Christian Aabro, lektor, Institut for Pædagoguddannelse,
Københavns Professionshøjskole**

Referencer

- Andersen, P. Ø., Hjort, K. & Schmidt, L. S. K. (2008). Dokumentation og evaluering mellem forvaltning og pædagogik. København: Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet.
- Andersen, P.Ø. (2011). Pædagogikken i evalueringssamfundet. København: Hans Reitzels Forlag.
- Andersen, P.Ø. (2013). Pædagogiske læreplaner, dokumentation og evaluering. København: Hans Reitzels Forlag.
- Barbour, R. & Kitzinger, J. (red.) (1999). Developing Focus Group Research. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Davies, B. & Harré, R. (2014). Positionering: diskursiv produktion af selver. København: Mindspace.
- Dreyer, P. & Ostrynski, N. (2016). "Trods hidsig børnehave-debat: Mor og far er tilfredse med livet på gul stue" Berlingske Tidende, 18. oktober. Hentet her: <https://www.berlingske.dk/samfund/trods-hidsig-boernehave-debat-mor-og-far-er-tilfredse-med-livet-paa-gul-stue> (4/1 2021)
- Ertmann, B., Madsen, L., & Andersen, J. (2008). Myter og realiteter om forældresamarbejdet i dagtilbud. FOA Fag og Arbejde.
- Harré, R. & Langenhove, L. V. (1999). Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action. Blackwell Publishers Ltd.
- Høyrup, A. R. (2018). Tillidsarbejde og tydelighed. Et studie af tillid, magt og afhængighed blandt pædagoger og forældre i danske vuggestuer. Ph.D.-afhandling. København: Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.
- Jensen, V. B. (2010). "Tema: Forældre er blevet mere krævende" Børn & Unge, nr. 23.
- Krøjer, J. (2018). "Tillid: En emotionel relation i pædagogprofessionen" Tidsskrift for Professionsstudier, nr. 27, s. 34-45.
- Krejsler, J. B., A. Ahrenkiel & C. Schmidt (red.) (2013). Kampen om daginstitutionen: Den danske model mellem kompetencetænkning, tradition og profession. Frederiksberg: Frydenlund.
- Plum, M. (2010). Dokumenteret faglighed. Analyser af hvordan 'pædagogisk faglighed' produceres gennem læreplanernes dokumentationsteknologier. Ph.D.-afhandling. København: Københavns Universitet.

Schmidt, C. H. (2017). Originale pædagoger: Daginstitutionspædagogers faglighed(er) i lyset af en insisterende læringsdagsorden. Ph.d.-afhandling. Aarhus Universitet Emdrup.

Togsverd, L. (2015). Da "kvaliteten" kom til daginstitutionerne. Beretninger om hvordan det går til, når kvalitet på det småbørnspædagogiske område skal vides og styres. Ph.d.-afhandling. RUC.

Vuorinen, T., Sandberg, A., Sheridan, S. & Williams, P. (2014). "Preschool teachers' views on competence in the context of home and preschool collaboration" *Early Child Development and Care*, 184:1, s. 149-159, DOI: 10.1080/03004430.2013.773992

Weidner, I. & Normann, J. (2015). "Ph.d. i en tangotid – en kvalitativ analyse af positioneringsmuligheder for eksternt finansierede ph.d.er" *Psyke & Logos*, nr. 36, s. 264-287.

Wilkinson, S. (1998). "Focus group methodology: a review" *International Journal of social research methodology*, 1(3), s. 181-203.

Aabro, C. (red.) (2014). *Læring i daginstitutioner: et erobringforsøg*. Frederikshavn: Dafolo.

Aabro, C. (2019). *Pædagogers faglighed: i lyset af en stigende regulering af danske daginstitutioner*. Forskningsrapport. BUPL.